

ANALÝZA ODVĚTVÍ VINAŘSTVÍ V ČESKÉ REPUBLICE A NĚMECKU

R. Černíková, P. Žufan

Došlo: 30. června 2004

Abstract

ČERNÍKOVÁ, R., ŽUFAN, P.: *Analysis of the wine production sector in the Czech Republic and Germany*. Acta univ. agric. et silvic. Mendel. Brun., 2004, LII, No. 6, pp. 19-26

The paper analyzes the current situation and the development in the wine production sector in the Germany and compares it with the situation in the wine production sector in the Czech Republic. The aim is to find identical trends and differences in the production and consumption of wine and foreign trade with wine in the both countries. The aim also is to define the main opportunities and threats for German wine producers in the Czech market and for Czech wineries in the German market.

The domestic production is not able to cover the domestic consumption of wine in the both analyzed countries that is why wine is necessary to import. The domestic production covered only 52% of the domestic consumption in the Germany and only 41% of the domestic consumption in the Czech Republic in the analyzed years on average. The proportion in the production of red and white wine is identical in the Germany and in the Czech Republic as well (in the Germany in 2002 white wine 65%, red wine 35%; in the CR white wine 72%, red wine 28%). There is also the unbalanced foreign trade with wine in the both countries.

The main difference of the Germany and the Czech wine market is possible to find in the size of the both markets. The German wine market is twelve times bigger according to the total consumption volume; the average annual consumption of wine varied about 24 litres per inhabitant. In the Czech Republic the wine consumption was increasing in the last 10 years, though the average year consumption of wine was only 14 litres per inhabitant in 2002.

In contrast to the Czech Republic the Germany has very high stocks of wine (in 2001/2002 the wine stock was 14765 thousand hectolitres; 74% of domestic consumption), and very high share (94% in 2002) of the merging wine on the total production as well.

The paper is a part of solution of the grant awarded by the Ministry of agriculture (NAZV) No. QF 3276 and it focuses on environmental analysis of the wine-production industry in the Czech Republic.

production, consumption, opportunity, threat, wine production sector, Czech republic, Germany

Vstupem České republiky do Evropské unie 1. 5. 2004 byla zrušena dovozní cla na víno dovážené ze zemí EU a český trh se tak pro vinaře z Evropské unie více otevřel.

Německo je vinařská země s vysokou produkcí a vysokou zásobou vína. Němečtí vinaři proto budou usilovat o uplatnění své produkce na nově otevřeném českém trhu. Na druhé straně však i české vinařské

firmy, pokud chtějí zůstat konkurenceschopné, musí hledat odbytiště pro svou produkci na společném evropském trhu a to i přesto, že česká produkce vína zcela nepokrývá českou spotřebu. Německý trh je jedním z možných.

Cílem příspěvku je provést analýzu odvětví vinařství v Německu a České republice a na základě této analýzy charakterizovat hlavní příležitosti a hrozby,

kteří existují pro německé výrobce vína na českém trhu a české vinařské firmy na německém trhu.

MATERIÁL A METODY

Príspevek vychází z analýzy odvětví vinařství v Německu a České republice – předmětem analýzy je tedy odvětví výroby a prodeje vína. Charakteristiky týkající se odvětví vinohradnictví jsou obsaženy pouze do té míry, do které ovlivňují také situaci vinařských firem v obou zemích.

V části Výsledky je srovnávána situace v České republice a Německu v oblastech produkce, spotřeby a zahraničního obchodu. V rámci komparace jsou použity jednoduché statistické metody, zejména absolutní a relativní srovnání prostřednictvím poměrových čísel a indexů, tabulky a grafy. V části Diskuse jsou na základě předchozího srovnání definovány hlavní příležitosti a hrozby pro vinařské firmy z obou zemí na jednotlivých trzích.

Informace pro provedení analýzy byly čerpány ze Situační a výhledové zprávy pro komoditu víno, z informací Svazu vinařů ČR (dříve Českomoravská vinohradnická a vinařská unie), Ministerstva zemědělství ČR, Generálního ředitelství cel ČR, Státní zemědělské a potravinářské inspekce a Českého statistického úřadu publikovaných na internetových stránkách a také internetových stránek Institutu pro marketing vína v Německu.

Údaje publikované na internetových stránkách Institutu pro marketing vína v Německu, které byly zdrojem informací pro analýzu odvětví vinařství

v Německu, byly uvedeny pouze do marketingového roku 2001/2002. Pro srovnatelnost jsou proto i údaje za Českou republiku uváděny pouze do tohoto marketingového roku.

VÝSLEDKY

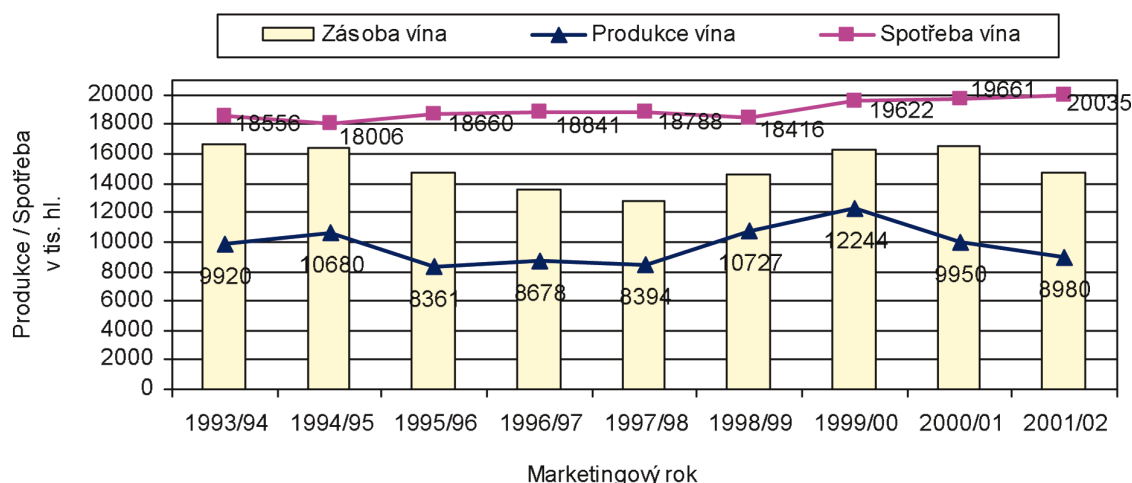
Celková produkce vína v Německu dosáhla v marketingovém roce¹ 2001/2002 hodnoty 8984 tis. hl vína (3147 tis. hl červeného a 5837 tis. hl bílého vína). Celková spotřeba vína v Německu ve stejném roce činila 20035 tis. hl vína, což představovalo 24 litrů vína na osobu.

Produkce vína v České republice vyrobeného z tuzemských hroznů v marketingovém roce 2001/2002 dosáhla celkem hodnoty 545 tis. hl, z toho 150 tis. hl červeného a 395 tis. hl bílého vína. V České republice dochází v posledních 10 letech k růstu spotřeby. Celková spotřeba vína v roce 2002 dosáhla 1500 tis. hl, průměrná roční spotřeba vína na osobu byla 14 litrů.

Z výše uvedeného je zřejmá podobná situace v odvětví vinařství ve vztahu produkce a spotřeby v obou analyzovaných zemích. Situaci dokumentují Obr. 1. a Obr. 2.

Domácí produkce se v České republice i v Německu ve všech sledovaných marketingových letech 1993/1994 až 2001/2002 pohybovala hluboko pod domácí spotřebou.

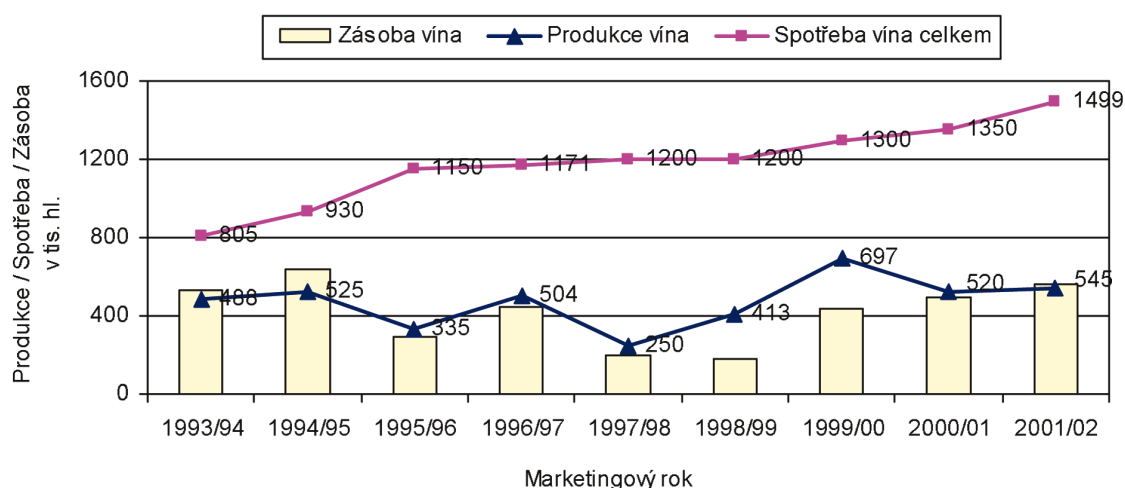
V Německu převyšovala domácí spotřeba ve sledovaném období domácí produkci v průměru o 9000 tis. hl vína ročně, domácí spotřeba byla kryta domácí produkci v průměru pouze z 52 %.

1: Produkce, spotřeba a zásoba vína v Německu v marketingových letech 1993/1994 – 2001/2002

Pramen: www.deutscheweine.cz, vlastní výpočty

¹ Od 1. 9. do 31. 8.

2: Produkce, spotřeba a zásoba vína v ČR v marketingových letech 1993/1994 – 2001/2002

Pramen: Situační a výhledová zpráva – Réva vinná, víno 2003, vlastní výpočty

V České republice převyšovala domácí spotřeba ve sledovaném období domácí produkci v průměru o 750 tis. hl vína ročně, domácí spotřeba byla kryta domácí produkcí v průměru pouze z 41 %. V České republice se však s rostoucí spotřebou vína rozdíl mezi produkcí a spotřebou dále zvyšuje, v marketingovém roce 2001/2002 dosáhl téměř 1 mil. hl.

Německo na rozdíl od České republiky disponuje velmi vysokými zásobami vína. V marketingovém roce 2001/2002 dosáhla zásoba vína v Německu hodnoty 14765 tis. hl a představovala 74 % domácí spotřeby. Zásoba vína v České republice dosáhla v marketingovém roce 2001/2002 hodnoty 522 tis. hl, představovala jen 34 % domácí spotřeby.

Na základě srovnání množství zatříděného révového vína lze konstatovat, že Německo má výrazně vyšší celkové množství zatříděného vína. V roce 2002 to bylo v Německu 9262 tis. hl vína, v České republice jen 320 tis. hl vína. Tato skutečnost souvisí s celkově vyšší produkcí vína v Německu.

Ovšem i podíl zatříděného vína na celkové produkci je v Německu podstatně vyšší než v České republice – v roce 2002 to bylo v Německu 94 %, v České republice činil tento podíl ve stejném roce pouze

59 %. S tímto souvisí i podíl stolního vína na celkové produkci vína, který byl v roce 2002 v Německu jen 6 %, v České republice ve stejném roce to bylo více než 40 %. Příčina tohoto rozdílu spočívá ve struktuře vinařství v obou zemích. V Německu existuje již jen málo vinařů, kteří prodávají sudové víno konečnému spotřebiteli. Počet drobných vinařů v Německu trvale klesá a většinou jsou sdruženi do vinařských zpracovatelských družstev, která za ně víno finalizují. Proto téměř veškeré vyrobené víno v Německu projde procesem zatřídění mezi víno jakostní.

V České republice přesahuje počet vinařů 10 tisíc, z nichž pouze necelých 700 prodá více než 1 tis. litrů vína ročně. Zbývajících asi 90 % vinařů se vínem samozásobí a částečně prodává v drobném sudové víno formou přímého prodeje. Těmto vinařům se vzhledem k finanční a časové náročnosti nevyplatí absolvovat proces zatřídění vína. Dále také významnou část stolního vína v ČR tvoří vína určená k dalšímu zpracování, především k výrobě sektů. Tato vína se až na výjimky nezatřídí.

Množství vína jakostního odrůdového a vína s přívlastkem a jejich podíl na celkovém množství zatříděného vína v obou zemích zachycuje Tab. I.

I: Množství zatříděného vína v Německu a ČR v roce 2002

Vino	Německo		Česká republika	
	v tis. hl	%	v tis. hl	%
Jakostní odrůdové	6530	71	303	95
S přívlastkem	2732	29	17	5
CELKEM	9262	100	320	100

Pramen: www.czso.cz, www.deutscheweine.de, www.szpi.cz, vlastní výpočty

Bilanci zahraničního obchodu s vínem má Německo podobně nevyrovanou jako Česká republika. Pro zahraniční obchod obou zemí s komoditou víno je charakteristický převis dovozu nad vývozem, i když v Německu je tento rozdíl nižší.

Vývoz vína z ČR tvořil průměrně ve sledovaných marketingových letech 1993/1994 až 2001/2002 pouze 3 % celkového objemu dovozu a 7 % finančního objemu dovozu.

Vývoz vína z Německa tvořil průměrně ve stejném období 23 % objemu dovozu a 19 % finančního objemu dovozu.

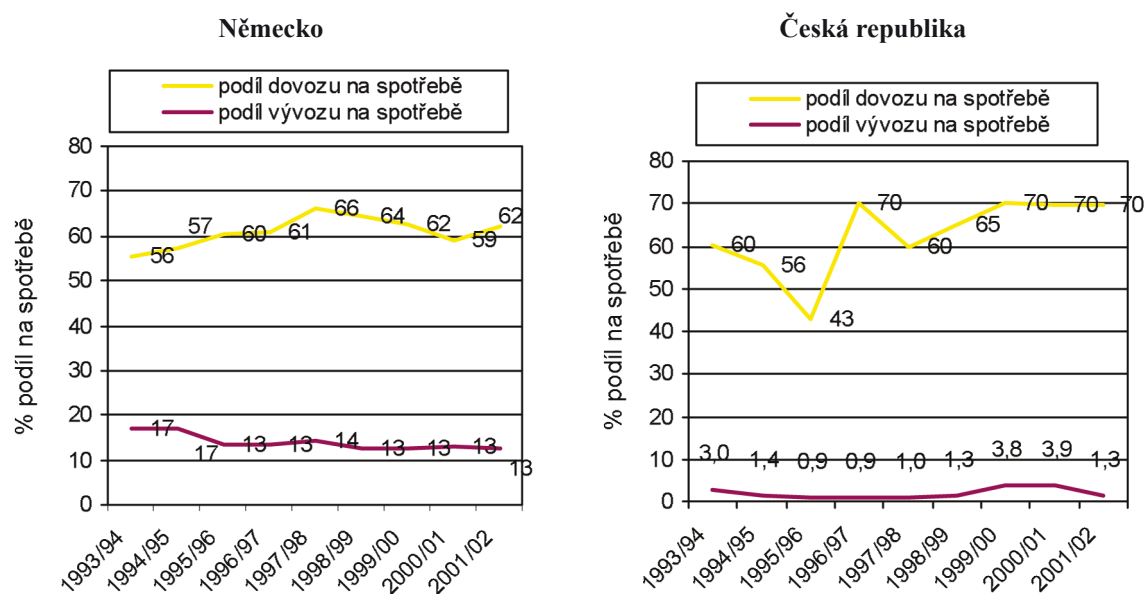
Do Německa se nejvíce dováží víno červené – v roce 2002 bylo dovezeno 6134 tis. hl, což představovalo 50 % podíl na celkovém dovozu, z toho 3949 tis. hl (32 % celkového dovozu) představovalo víno červené stolní. Bílého vína bylo dovezeno do Německa v roce 2002 4096 tis. hl (33 % celkového objemu dovozu), 17 % podíl dovezeného vína tvořilo víno šampaňské, šumivé a likérové.

Ve vývozu z Německa převládá víno bílé (v roce 2002 se objemem 1815 tis. hl podílelo 82 % na celkovém vývozu), jakostní (v roce 2002 1425 tis. hl, 64 % celkového vývozu) a lahvové (v roce 2002 1871 tis. hl, 84 % celkového vývozu).

V České republice je situace podobná, nejvíce se do ČR dováží také víno červené – v roce 2002 bylo dovezeno 575 tis. hl, což představovalo 56% podíl na celkovém dovozu, ovšem na rozdíl od Německa tvořilo převážnou část víno červené jakostní sudové (403 tis hl, 40 % celkového objemu dovozu). Bílého vína bylo dovezeno do ČR v roce 2002 437 tis. hl (43 % celkového objemu dovozu), také se jednalo převážně o víno bílé jakostní sudové (292 tis. hl, 29% podíl na celkovém dovozu). Jen 1 % dovezeného vína představovalo víno šampaňské, šumivé nebo likérové.

Ve vývozu z ČR převládalo s objemem 15 tis. hl v roce 2002 víno lahvové (podíl na celkovém vývozu 66 %). Více se vyváží víno bílé stolní (v roce 2002 8 tis. hl, 35% podíl na celkovém vývozu), na druhém místě stojí víno červené stolní (v roce 2002 7 tis. hl, 31% podíl na celkovém vývozu). Významný podíl na celkové vývozu České republiky představuje také víno šumivé (v roce 2002 6 tis. hl, 24 % celkového vývozu).

Charakterizovaný vývoj zahraničního obchodu obou zemí je zřejmý také z vývoje podílu dovozu a vývozu na domácí spotřebě, který je zachycen na Obr. 3.

3: Srovnání vývoje zahraničního obchodu Německa a ČR v marketingových letech 1993/1994 – 2001/2002

Pramen: www.deutscheweine.cz, Situační a výhledová zpráva – Réva vinná, víno 2003, vlastní výpočty

Vzájemný zahraniční obchod s vínem mezi Českou republikou a Německem vykazuje negativní výsledek pro Českou republiku. I když v roce 2002 byl objem vývozu vína z Německa do ČR i z ČR do Německa téměř shodný, v průměru za roky 1998 až 2002 převýšil vývoz vína z Německa do ČR vývoz vína z ČR

do Německa o 4018 tis. hl (viz Tab. II.). Ovšem i přes tuto skutečnost je z uvedené tabulky zřejmé, že české vinařské firmy vyvážejí do Německa více než německé vinařské firmy do ČR. Procentní podíl vývozu českého vína do Německa na celkovém vývozu České republiky dosáhl v roce 2002 9,2 %, za roky 1998 až

II: Vývoj celkového a vzájemného vývozu Německa a České republiky v letech 1998–2002

Země	1998	1999	2000	2001	2002
Německo					
vývoz celkem v hl	2 137 094	2 145 136	2 311 998	2 214 815	2 213 932
z toho do ČR v hl	980	6498	5849	9725	2046
% do ČR	0,05	0,3	0,25	0,44	0,09
Česká republika					
vývoz celkem v hl	12 218	13 742	30 031	17 347	23 023
z toho do Německa v hl	1115	577	500	694	2121
% do Německa	9,1	4,2	1,7	4	9,2

Pramen: www.czso.cz, www.cs.mfcr.cz, vlastní výpočty

2002 činil podíl v průměru 5 %. Naopak podíl vývozu německého vína do ČR na celkovém vývozu Německa je zanedbatelný – v roce 2002 činil tento podíl 0,09 % a za období 1998 až 2002 nedosáhl hodnoty vyšší než 1 %. Česká republika stojí až na 22. místě mezi vývozními zeměmi Německa.

Vývoj vzájemného zahraničního obchodu České republiky a Německa v letech 1998 až 2002 popsány hodnotami vývozu v jednotlivých letech zachycuje Tab. II.

Rozdíl existuje také ve struktuře zahraničního obchodu s vínem. Česká republika vyváží do Německa v posledních letech převážně šumivé víno – v roce 2002 tvořilo 92 % celkového vývozu České republiky do Německa (2 tis. hl). ČR vyváží do Německa také malé množství lahvového bílého stolního vína – v roce 2002 to bylo 0,13 tis. hl, cca 7 % vývozu do Německa. Z České republiky se do Německa téměř nevyváží víno sudové.

Německo vyváží do České republiky rovněž víno šumivé, ovšem jeho podíl na celkovém vývozu do ČR klesá. V roce 1999 tvořilo šumivé víno 85 % vývozu do ČR, v roce 2002 již jen 21,5 %. Další významné položky vývozu Německa do ČR v roce 2002 bylo lahvové bílé víno jakostní – 20 %, lahvové bílé víno stolní – 32 %, sudové bílé víno jakostní – 12,5 % a lahvové červené víno jakostní – 11 %.

Podíl německého vína na české spotřebě i podíl českého vína na německé spotřebě je malý. Česká vína se na německé spotřebě podílí pouze asi 0,005 %. Podíl německého vína na české spotřebě se pohybuje okolo 0,4 %.

DISKUSE

Za významné příležitosti společné pro německé i české vinaře lze považovat nevyrovnanou bilanci produkce a spotřeby. V obou sledovaných zemích domácí produkce vína není schopná pokrýt domácí spotřebu vína, proto je třeba víno dovážet. Na obou trzích tak existuje prostor pro zahraniční vinařské firmy. Od 1. 5. 2004 navíc trh s vínem v obou zemích v rámci

EU již není chráněn dovozními cly, čímž se prostor pro německé vinaře na českém trhu i české vinařské firmy na německém trhu zvyšuje.

V obou zemích existuje také vysoký podíl celkového dovozu na celkové domácí spotřebě (v Německu okolo 60 %, v České republice 65 % až 70 %). Spotřebitelé v obou zemích jsou tak zvyklí kupovat a konzumovat zahraniční vína.

Příležitost německých vinařů na českém trhu lze spatřovat v tom, že v České republice dochází k růstu spotřeby, což již existující rozdíl mezi domácí produkcí, kterou nebude možné vzhledem k zákazu dalšího rozšiřování vinic zvyšovat, a domácí spotřebou dále prohlubuje a rozšiřuje tak prostor pro dovozy ze zahraničí.

Hrozbu společnou pro německé i české vinaře plynoucí z podobnosti odvětví vinařství v obou zemích lze nalézt ve struktuře celkového zahraničního obchodu s vínem. V dovozu Německa i České republiky převažuje víno červené, ve vývozu víno bílé. Tato skutečnost souvisí s podobnými klimatickými podmínkami obou zemí, které jsou vhodnější pro pěstování bílého vína. V roce 2002 bylo v Německu 65 % vyprodukovaného vína víno bílé, jen 35 % víno červené. V České republice ve stejném roce tvořilo bílé víno 72 % produkce, červené víno 28 % produkce.

Problematické pro české i německé vinařské firmy může být také současný velmi nízký podíl vyváženého vína na vzájemné spotřebě obou zemí, který v žádném ze sledovaných let nepřesáhl v Německu ani v České republice 1 %. České i německé víno je zatím pro spotřebitele v obou zemích nepříliš známé.

K významným hrozbám českých vinařů na německém trhu patří vysoké zásoby vína v Německu, které se dosahují 14 000 tis. hl. Výše německých zásob vína tak udává možnost uspokojit domácí poptávku v Německu domácím německým vínem, což ohrožuje působení českých vinařů na německém trhu.

Ohrožení českých firem nejen na německém trhu, ale také na trhu domácím vytváří množství zatříděného vína v Německu, které je velmi vysoké – v roce 2002

to bylo 94 % celkové produkce. Němečtí vinaři mají dostatek kvalitního zatříděného vína pro vývoz do ČR a zároveň nemusí na trhu v Německu vznikat mezera, kterou by mohli pokrýt vinaři z České republiky.

Hrozba českých vinařů pramení také z vývoje struktury vzájemného zahraničního obchodu s Německem. České vinařské firmy se zaměřují ve vývozu do Německa převážně na šumivé víno, jeho podíl ve vývozu ČR do Německa se výrazně zvyšuje (v roce 2002 to bylo až 92 % vývozu) a klesá podíl jiných druhů vína. Ještě v roce 1998 tvořilo šumivé víno pouze 21 % vývozu do Německa, významnou položkou bylo také víno lahvové bílé stolní – 56 % a sudové bílé víno jakostní – 22 %. Zatímco vývoj struktury vývozu Německa do ČR směřuje od jednostranného zaměření na šumivé víno (v roce 1999 85 % vývozu do ČR, v roce 2002 již jen 21 %) k vyváženějšímu zaměření na více druhů a jakostních tříd vína.

I přes tuto skutečnost lze ve vývoji struktury vzájemného zahraničního obchodu nalézt pro české vinaře pozitivní jev. I když v roce 2002 byla struktura vývozu z Německa do České republiky rozvrstvena mezi více druhů a jakostních tříd vína, v roce předcházejícím (2001) i následujícím (2003) více než 60 % vývozu z Německa do České republiky tvořilo víno bílé jakostní sudové. Pokud by pokračoval trend převládajícího dovozu vína v obalech nad 2 l, tedy dovoz vína sudového, znamenalo by to nižší ohrožení českých vinařů na domácím trhu ze strany vinařů z Německa. Víno dovezené v obalech nad 2 l se z velké části dále zpracovává a slouží tedy spíše jako surovina pro výrobu, které je v České republice nedostatek. Z tohoto pohledu by toto dovážené víno nevytvářelo přímou konkurenci pro české vinaře, ale stávalo by se vstupem do odvětví vinařství v ČR.

SOUHRN

Príspevek analyzuje současnou situaci a vývoj na trhu vína v Německu a srovnává ji se situací na trhu vína v České republice. Cílem je nalézt shodné rysy a odlišnosti v produkci, spotřebě vína a zahraničním obchodu s vínem v obou zkoumaných zemích a na základě této analýzy charakterizovat hlavní příležitosti a hrozby, které existují pro německé výrobce vína na českém trhu a české vinařské firmy na německém trhu.

V obou analyzovaných zemích není domácí produkce vína schopna pokrýt domácí spotřebu a víno je proto třeba dovážet. V Německu kryla domácí produkce vína domácí spotřebu za sledované období v průměru z 52 %, v České republice z 41 %. Mezi shodné rysy odvětví vinařství v Německu i České republice dále patří poměr produkce červeného a bílého vína (v Německu v roce 2002 víno bílé 65 %, víno červené 35 %; v ČR bílé víno 72 %, červené víno 28 %). Pro obě země je také charakteristický značný převis dovozu nad vývozem a nevyrovnaná bilance zahraničního obchodu s vínem.

Hlavní odlišnost německého a českého trhu vína spočívá ve velikosti obou trhů. Německý trh vína je dle celkového objemu spotřeby až 12x větší. Průměrná roční spotřeba vína na osobu se v Německu pohybuje okolo 24 litrů. V České republice dochází v posledních 10 letech k růstu spotřeby, v roce 2002 dosahovala průměrná spotřeba vína na osobu však jen asi 14 litrů. Německo také na rozdíl od České republiky disponuje velmi vysokými zásobami vína (v marketingovém roce 2001/2002 dosáhla zásoba vína hodnoty 14765 tis. hl, představovala 74 % domácí spotřeby) a vysokým podílem (94 % v roce 2002) zatříděného vína na celkové produkci.

produkce, spotřeba, příležitost, hrozba, odvětví vinařství, Česká republika, Německo

Príspevek je součástí projektu řešeného ústavem managementu PEF MZLU v Brně pro NAZV č. 1025/3MZ3276.

LITERATURA

Situační a výhledová zpráva – Réva vinná, víno 2003. Praha: Ministerstvo zemědělství ČR, 2003, 64 s. ISBN 80-7084-276-8

Vinařský obzor - odborný časopis pro vinohradnictví, sklepni hospodářství a obchod s vínem. Velké Bí-

lovice: Českomoravská vinohradnická a vinařská unie, roč. 96/2003. ISSN 1212-7884.

<<http://www.cs.mfer.cz>>

<<http://www.czso.cz>>

<<http://www.deutscheweine.de>>

<<http://www.mze.cz>>

<<http://www.szpi.cz>>

Adresa

Ing. Renata Černíková, Ph.D., Doc. Ing. Pavel Žufan, Ph.D., Ústav managementu, Mendelova zemědělská a lesnická univerzita v Brně, Zemědělská 1, 613 00 Brno, Česká republika

